

Konseptbeskrivelse:

Nytt opsjonsmarked for driftsforstyrrelsesreserver (nasjonalt spesialprodukt)

Høringsdokument 01.12.2021

Bakgrunn og behov

Statnett som systemansvarlig skal, iht. fos § 9 annet ledd, til enhver tid disponere tilstrekkelige effektreserver. For mFRR-markedet (regulerkraftmarkedet) sikres kapasitet i dag gjennom RKOM (Regulerkraft-opsjonsmarkedet). Når vi i 4. kvartal 2022 innfører et nytt mFRR-aktiveringsmarked i Norden hvor vi automatiserer og digitaliserer måten vi balanserer og ivaretar systemsikkerheten i sanntid, vil dette også påvirke behovet for reserver og bruken av dem.

I RKOM settes det krav om at volumer som får tilslag skal kunne overholde krav til deltagelse i regulerkraftmarkedet. Ved overgang til nytt mFRR-aktiveringsmarked kommer også nye krav til mFRR standardprodukt. RKOM-volumer må dermed kunne anmeldes og aktiveres i mFRR-markedet i tråd med de gjeldende markedsvilkårene for mFRR. En god del markedsaktører som i dag bidrar med store reservevolumer har gitt tilbakemelding om at deres reserver ikke vil klare å levere i tråd med de nye markedsvilkårene for standardprodukt for mFRR-aktiveringsmarked knyttet til f.eks. responstid, rampingtid og avstilling. Mye av dagens RKOM-volumer har også begrensninger i varighet og hviletid som gjør dem lite egnet til å bli aktivert hyppig for normale ubalanser, men som likevel kan være nyttige reserver å ha tilgjengelig for håndtering av driftsforstyrrelser. Algoritmen som skal balansere kraftsystemet vil kun se 15 minutter fram i tid, og vil derfor ikke nødvendigvis bruke disse volumene på en gunstig måte. Det vil derfor kunne være en fordel å ha en egen aktiveringsprosess i mFRR for reserver som egner seg best for håndtering av driftsforstyrrelser.

Statnett vurderer at det er kritisk for systemdriften å ikke miste tilgang til denne verdifulle fleksibiliteten. Det gjelder både volumer som er tilgjengelig i reservemarkedene i dag, men også andre potensielle fleksibilitetsvolum som ikke oppfyller kravene for mFRR-standardprodukt og/eller ikke egner seg til hyppig aktivering for normale ubalanser.

Samtidig med innføringen av denne nye måten å balansere det nordiske kraftsystemet på, har vi nå nytt regelverk for hvordan behovet for reserver beregnes og anskaffes gjennom forordning 2017/2195 om fastsettelse av retningslinjer for balansering av elektrisk kraft (EBGL) og forordning 2017/1485 om fastsettelse av retningslinjer for drift av transmisjonsnett for elektrisk kraft (SOGL). Basert på dette regelverket er det forventet at Statnett må øke sine anskaffelser av reserver i alle budområder til både opp- og nedregulering av kraftsystemet i årene fremover. En vesentlig del av økningen i reservevolum forventes å være for å dekke driftsforstyrrelser.

Disse endringene er hovedmotivasjonen for hvorfor Statnett foreslår å opprette et nytt opsjonsmarked for driftsforstyrrelsesreserver. Et slikt marked vil rette seg mot fleksibilitetsreserver som av ulike grunner ikke vil kunne oppfylle kravene til standardprodukt for mFRR-aktiveringsmarkedet eller som primært egner seg bedre til bruk ved driftsforstyrrelser.

Markedet for driftsforstyrrelsesreserver vil med andre ord eksistere parallelt med det ordinære RKOM-markedet. I RKOM-markedet vil det fortsette å være krav om at volumene kan levere bud som oppfyller kravene til standardproduktet for mFRR-markedet. Vi tenker oss at bud med tilslag i markedet for driftsforstyrrelsesreserver også skal også levere bud i mFRR, men med en enklere løsning.

Neste kapittel beskriver hvordan Statnett ser for seg at dette markedet kan se ut. Tanken bak utformingen er å minimere behov for tilpasninger både hos aktørene selv og hos Statnett, i hvert fall på kort sikt. Derfor er mange av forslagene til betingelser hentet fra dagens RKOM.

Foreslått markedsdesign

Hyppighet av oppkjøp i markedet må veies opp mot detaljeringen i estimeringen av hvor mye reserver som burde kjøpes inn da det påvirker den samfunnsøkonomiske effektiviteten i markedet. **Vi vil vurdere ukesoppkjøp som i dagens RKOM, daglige oppkjøp eller en kombinasjon av disse.** Det vil legges til rette for at variasjoner i både tilbud og etterspørsel av reserver tas hensyn til, uten at det blir for krevende å følge opp budgivingen fra hverken leverandørenes eller Statnetts side. På sikt vil det sannsynligvis være ønske om daglige oppkjøp nærmere driften for å holde kostnadene nede.

Vi antar at vi vil benytte eksisterende IT-system (som for RKOM), og må vurdere behovet for endringer i systemet, spesielt på kort sikt.

Det vil gjennomføres ukentlige eller daglige beregninger av hvor mye reserver som skal etterspørres i markedet. Denne dimensjoneringen vil variere mellom budområder og over tid, basert på forventet eller planlagt flyt. Det vil imidlertid, hvis mulig, legges til rette for at reserver kan brukes på tvers av budområder.

I beregningen av hvor mye reserver det er behov for og som vil etterspørres i markedet, vil det bli tatt utgangspunkt i budområder. **Det totale behovet for reserver vil oppgis for Norge som helhet.** Indikative tall per budområde vil likevel bli gitt, da det kan gi insentiver til at reserver i budområdene med størst behov deltar i markedet. Statnetts dimensjonering tar hensyn til statistiske vurderinger om tilgjengelig overføringskapasitet både i forkant av og etter døgnmarkedet.

Det vil være behov for å anskaffe **reserver til både opp- og nedregulering.**

Hvis oppkjøp vil gjøres på ukesbasis vil det fortsatt være behov for å dele opp markedet i tilsvarende segmenter som i RKOM – **det vil si at det vil skilles mellom dag/natt og helg/hverdag.** Det kommer av at både behovet for reserver og markedets tilbud vil variere vesentlig innenfor disse ulike tidsperiodene. For daglige oppkjøp er ikke tidssegmenter relevant.

Prissettingen i markedet er i dag basert på marginalpris for landet som helhet. **Vi vil vurdere marginalpris på budområdenivå for å stimulere til økt reservekapabilitet der det er størst behov.** Pris blir fastsatt for hver retning. **Volumene vil få tilslag på timesbasis.**

For å sikre strategisk plasserte reserver **forbeholder Statnett seg retten til å hoppe over bud.** Disse budene vil ikke bli kompensert. Lokale nettforhold kan medføre behov for å hoppe over bud.

Krav til reserver som deltar i markedet

Selv om markedet for driftsforstyrrelsesreserver skal legge til rette for deltakelse for volumer som ikke oppfyller krav til det nye standardproduktet for mFRR, er det fortsatt en rekke krav driftsforstyrrelsesvolumene må oppfylle.

Det forutsettes at volumer som får tilslag i markedet for driftsforstyrrelsesreserver er tilgjengelig for aktivering. Vi tenker oss en enkel løsning for å legge inn aktiveringsbud i mFRR-systemet, der det vil være mulighet for å gi uttrykk for hvilke egenskaper volumene har. Forskjellen fra standard mFRR er at ikke volumene aktiveres automatisk hvert 15. minutt for balanseringsformål, men vil benyttes for utfall eller spesialregulering, som f.eks. ved overlast av komponenter.

Selv om operatørene vil gjøre manuelle vurderinger av om driftsforstyrrelsesreserver skal aktiveres, **forutsettes det at volumene kan aktiveres elektronisk med eBestill.** Forventet aktiveringstid vil være

15 minutter. Og det forventes at bud som mottar aktiveringsbestillinger er tilgjengelig med fullt volum. Dette er et absolutt krav.

Tidsplan

Opprettelsen av markedet for driftsforstyrrelsesreserver planlegges til Q4 2022 ved innføringen av nytt automatisert aktiveringsmarked for mFRR. Vi forutsetter at volumene som deltar i det eksisterende RKOM-markedet oppfyller vilkårene for ordinær deltakelse i aktiveringsmarkedet for mFRR når dette innføres, det vil si krav som gjelder for mFRR standardproduktet.

Det arbeides med opprettelse av nytt nordisk kapasitetsmarked for mFRR der reservene vil handles inn på daglig basis. Dette kapasitetsmarkedet vil erstatte RKOM på sikt. Endelig dato for mFRR kapasitetsmarked er under diskusjon i Norden, men planlegges innført senest Q4 2023 i henhold til offisiell tidslinje for NBM-programmet. Eksisterende RKOM vil beholdes inntil vi har et nytt kapasitetsmarked for mFRR.

Markedet for driftsforstyrrelsesreserver vil fortsette som et nasjonalt marked parallelt med enten RKOM eller nytt kapasitetsmarked for mFRR.

Videre prosess

Vi ber om tilbakemeldinger på det foreslåtte konseptet for nytt marked for driftsforstyrrelsesreserver.

Vi ser for oss å sende ut konkret forslag til markedsvilkår på høring løpet av Q1 2022. Vi kommer tilbake med mer informasjon om tidsplan.